

Wybory kolorystyczne młodych Polaków i ujawniające się przez nie wartości. Studium antropologiczne

Rozprawa doktorska podejmuje problem wyborów kolorystycznych młodych Polaków i ujawnianych przez nie wartości, prowadząc do zrozumienia roli barw w życiu codziennym współczesnego człowieka oraz do odkrycia fragmentów jego systemu aksjologicznego. Temat pracy obejmuje więc dwa zagadnienia badawcze. Pierwszym są barwy – zjawisko będące przedmiotem zainteresowania zarówno nauk ścisłych i przyrodniczych, jak też humanistycznych i społecznych. Autorka, obierając perspektywę antropologiczną, bada rolę barw w codziennym życiu współczesnych młodych Polaków. Punktem wyjścia do analizy są procesy decyzyjne grupy badawczej związane z kolorami. Zagadnienie drugie dotyczy wartości, rozumianych jako idee, do których zrealizowania dąży się w celu zaspokojenia istotnych potrzeb (Bartmiński 2014). Rozważania opierają się na tezie, że posiadany przez jednostkę system aksjologiczny determinuje podejmowane przez nią wybory (por. Smyk 2018, 2019). W związku z tym autorka przyjmuje, że analizując procesy decyzyjne badanych osób, można odkryć elementy ich systemu wartości. Swoje analizy umiejscawia w kontekście kultury postmodernistycznej, przyjmując za jej teoretykami (Giddens 2012; Beck 2004; Bauman 2006, 2007b, 2008b), iż cechuje się ona imperatywem podejmowania wyborów, zwłaszcza tych dotyczących własnej tożsamości i stylu życia, jak również wysokim stopniem indywidualizmu i działaniami nakierowanymi na nieustanną konsumpcję dóbr.

Autorka stawia sobie za cel zidentyfikowanie wyborów kolorystycznych, jakie podejmują współcześnie żyjący młodzi Polacy oraz wskazanie wartości, jakie ujawniają się poprzez te wybory. Jej zamierzeniem jest w szczególności scharakteryzowanie sytuacji, w których podejmowane są decyzje dotyczące barw oraz analiza motywacji i uwarunkowań tychże rozstrzygnięć. Dodatkowo, autorka podejmuje się kategoryzacji zidentyfikowanych wartości i ukazania istniejących między nimi powiązań.

Podstawą materiałową pracy są przede wszystkim dane pozyskane z pięćdziesięciu indywidualnych wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych z obywatelami Polski w przedziale wiekowym 18-40 lat. Prócz tego materiału do analizy dostarczyły dane zastane, interpretowane za pomocą analizy treści, pozyskiwane z literatury poradnikowej, prasy poświęconej stylowi życia oraz forów internetowych i mediów społecznościowych. Nieodzowne było zastosowanie obserwacji uczestniczącej i nieuczestniczącej niektórych z kolorystycznych wyborów, a uzupełnieniem materiału stały się dane zgromadzone przy pomocy kwestionariusza ankiety oraz techniki projekcyjnej.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych *Wprowadzeniem*, a zakończonych wykazem bibliografii i netografii oraz Aneksem, w skład którego wchodzi ilustracje, kwestionariusz wywiadu, spis rozmówców i spis ankietowanych.

Rozdział 1, *Człowiek w kulturze ponowoczesnej – wybory i wartości*, poświęcony został nakreśleniu ram teoretycznych dla nadrzędnych kategorii pojęciowych: wyborów (1.1) oraz wartości (1.2.), interpretowanych przez pryzmat zjawisk kultury ponowoczesnej. Rozważania w pierwszej części rozdziału pozwalają na wysnucie propozycji antropologicznego rozumienia procesu decyzyjnego, w którym wybory tożsamościowe przenikają się z konsumenckimi. Analizy w drugiej części rozdziału prowadzą autorkę do tezy, iż młodzi Polacy cenią tradycyjne wartości, ale interpretują i realizują je w sposób odmienny niż poprzednie pokolenia.

Rozdział 2, *Metodyka badań*, poświęcony został omówieniu: celów i pytań badawczych (2.1.), metod badawczych (2.2.), analizy i interpretacji zebranych danych (2.3.).

Rozdział 3, *Wybory kolorystyczne w życiu codziennym młodych Polaków*, zawiera analizę i interpretację materiałów zgromadzonych w trakcie badań. Na wstępie autorka przedstawia ogólną charakterystykę procesu podejmowania decyzji związanych z barwami (3.1.) – ich motywacje, uwarunkowania i rolę, jaką pełnią w życiu badanej grupy. Uwidacznia się, iż barwy przynależą do sfery codzienności i niezbędne jest ich analizowanie właśnie z tej perspektywy. Drugi podrozdział (3.2.) poświęcony jest omówieniu konkretnych kontekstów sytuacyjnych, w których młodzi Polacy podejmują kolorystyczne wybory – autorka nadaje tym kontekstom nazwę „pól decyzyjnych”. Są to kolejno: preferencje kolorystyczne (3.2.1.), wystrój i wyposażenie wnętrza mieszkalnego (3.2.2.), wygląd zewnętrzny (3.2.3.), strój odświętny (3.2.4.), przedmioty codziennego użytku (3.2.5). Analizy wykazują, że wybory barw ściśle powiązane są z jednostkową tożsamością i stylem życia. Odsłaniają one również niektóre z posiadanych przez respondentów wartości.

Rozdział 4, *Wartości w narracjach na temat kolorów*, szczegółowo omawia problematykę wartości, jakie ujawniły się w zgromadzonych materiałach badawczych. Wartości te zostały przez autorkę skategoryzowane w czterech polach aksjologicznych. Pola bliskich wartości interpersonalnych oraz relacji społecznych przynależą do wartości typu kolektywistycznego (4.1.). Pola doświadczania przyjemności fizycznej i psychicznej oraz autoidentyfikacji i autoekspresji, do typu indywidualistycznego (4.2.). Kategorie wartości oraz istniejące między nimi powiązania zwizualizowane zostały za pomocą schematu.

Rozprawę zamyka *Podsumowanie*, w którym następuje weryfikacja postawionych tez i zakreślenie perspektyw do dalszych badań. Na podstawie zidentyfikowanych sytuacji wyborów, ich motywacji oraz ujawniających się za ich pośrednictwem wartości, autorka

dochodzi do wniosku, że na style życia i systemy aksjologiczne młodych Polaków silnie wpływają postmodernistyczne trendy kulturowe, przede wszystkim indywidualizm i potrzeba posiadania autonomicznie skonstruowanej tożsamości.

Alicja Baczyńska-Hrynhorowicz